Q. D. B. V.

DISSERTATIO INAVGVRALIS MEDICA

DE

LINGVA MORBORVM PRAESAGA

QVAM

RECTORE MAGNIFICENTISSIMO

SERENISSIMO PRINCIPE AC DOMINO

DOMINO

GVILIELMO HENRICO

DVCE SAXONIAE IVLIACI CLIVIAE MONTIVM ANGARIAE

VVESTPHALIAE ET RELIQVA

PRAESIDE

IOANNE IACOBO FICKIO

PHIL. ET MED. D.

ANATOM. CHIRVRG. ET BOTAN. P. P. ARCHIATRO SAXON.

PRAECEPTORE AC PROMOTORE SVO VENERANDO

PRO LICENTIA

SVMMOS IN ARTE MEDICA HONORES ET PRIVILEGIA

DOCTORALIA MORE MAIORVM LEGITIME CAPESSENDI

IN AVDITORIO MEDICO

HORIS ANTE ET POMERIDIANIS

PVBLICAE ERVDITORVM CENSVRAE SVBMITTET

FRIDER. FRANCISCVS BONHOEFERVS

HALA SVEVVS.

DIE XII. MAII ANNO M DCC XXV.

IENÆ,

EX OFFICINA VVERTHERIANA.

Q. D. B. V.

§. I.

ONomatologiæ non diu immorabimur, ſcholis potiſſimum inſervienti, quam ideo brevibus expediemus. Linguam derivare a lingendo plerique volunt, quod ea lingere ſeu lambere ſoleamus, ut in more & natura poſitum eſt brutis, canibus præcipue. Græcis *γλῶσσα* & *γλῶττα*, quaſi *γνῶσσα*, *ἀπὸ τοῦ γινώσκειν*, quoniam omnium qualitatum ſaporiferarum differentias cognoſcit; vel *ἀπὸ τοῦ γλῶτου*, & in futuro *γλότω*, circumago, anguillæ ſiquidem in modum volubiliter circumagitur partim ad formandas voces, partim ad cibum verſandum, ſi credimus Mileſio, Grammatico. *Blaſius*, *in comment. ad Veslingium.* Varia ejus partibus imponuntur nomina. Radix linguæ appellatur, proceſſus; quod deinde eſt, cervix; quod

 ante-

anterius, ſumma lingua aut proglosſis, quantum ſcil. exeri poteſt. Caro, qua inferius alligatur maxillæ, hypoglosſis, rana vel ranula; cavitates, ad latera ranæ, antra, aliis paraſyra dicuntur. *Lindenius, medic. phyſiolog. l. 2. c. 13. artic. 13. p. 570.* Sumitur interdum γλῶσσα apud *Hippocratem l. de morb.* pro linguæ tumore, aut malo ex fluxione enato; quia inſtrumentum guſtus eſt, etiam hujus diverſitates, perinde ac illæ ſermonum apud varias nationes, ea denotantur.

§. II.

Neque poteſt illius tam clarisſimi effectus ac ſitus partis definitio ignota eſſe, quippe quæ corporis humani organum nervoſo-muſculoſum eſt, quod guſtatui, ſermoni, maſticationi, & deglutitioni inſervit. Una numero, in medio quaſi per lineam vel commiſſuram, quæ dicitur mediana, æquabiliter diviſa in duas, dextram ſiniſtramque partes, quamlibet. ſuis vaſis & muſculis propriis præditam. Figura eſt pyramidalis, qua radicem tamen ad quadratam vergit, corpore reliquo latior & plenior, mucrone tenuior ac rotundior, talis, ut oris partes omnes quaquaverſum converrere posſit. Carnem plane peculiarem habet, qualis in toto corpore non datur, raram, ſpongioſam, fungoſam, laxam, mollem. *Ariſtoteles l. hiſtor. animal. IX.* Ad dictos uſus vero peculiari ſua ſubſtantia, ſtructura & conformatione, tanquam corpus disſimilare, diverſæ naturæ partibus integrantibus compoſitum, ſpecificatur & determinatur. Senſui guſtus omnino deſtinantur fibrarum nervearum compages, cum contentis ſpiritibus animalibus, reliquis

reliquis functionibus musculositates, utrisque saliva cum suis fontibus, & sanguis cum vasis.

§. III.

Omnium maxime celebratur membrana, papillulis instructa nerveis, a quibus corpus nervosum dicitur, cujus gratia & duæ reliquæ adesse debent. Hæc subflavi & subalbi coloris, interiori, qua propriæ linguæ carni incumbit, superficie lævis, exteriori inæqualis est, ob fibrarum nervosarum fasciculos eminentes, capitatos, papillarum aut fungulorum figura, qui maxime ad latera linguæ sunt conspicui, diversæ magnitudinis, revera nervorum extremitates, speciale gustus instrumentum. Huic secunda & media supersternitur tunica, per superiorem linguæ partem præcipue extensa, extus alba, interius subnigra, substantiæ glutinosæ, reticularis & cribrosæ, per cujus foraminula exporriguntur prioris papillulæ ad tertiam, firmanturque. Atque hæc tertia & extima ibi locorum efformat vaginulas, pyramidales & globosas, scil. dictis eminentiis hujus figuræ nerveis, quæ ab ea proteguntur contra assumtorum injurias, respondentes & recipientes eas, porosa, pro admittendis salibus sapidis, a saliva ea solvente subtiliatis, toti ori, aesophago & ventriculo communis atque continuata.

§. IV.

Hisce tunicis involvitur propria linguæ substantia, quæ musculus est compositus, seu musculorum plurium invicem coeuntium contextus atque commixtio, qui non facile

evolvi poteſt. Tres ſunt motricium fibrarum ordines, longitudinales, deſcendentes & tranſverſales. Quod tamen in anteriore potisſimum linguæ parte obtinet: in poſtica v. duplex obliquarum adhuc genus, præter rectas alias, a muſculis ab extra implantatis relictas, exhibet. Fibræ longitudinales, in lineam rectam ab ejus baſi usque ad acumen exporriguntur, illamque retrorſum trahunt, contrahunt & abbreviant. In centro, ſeu media ſui regione praecipue fibras habet multiplices, alias rectas, perpendiculares, longas; obliquas alias & tranſverſas invicem per ſuper equitationem intextas. Aliæ texturam imitantur illarum, quæ ſuperne deorſum extenduntur. Has inter tranſverſæ linguam arctant; perpendiculares ejus crasſitiem minuunt, aliæ ejus dorſum & latera trahunt: anguloſæ linguam intro trahunt, aliæ acuminatum dorſum deprimunt; rectæ baſin linguæ comprimunt. *Boerhav. inſtitut. p. 12.* Conceſſum ipſi ternum muſculorum propriorum, ut communes prætereamus, par, nominatim genioglosſum, ceratoglosſum, & ſtyloglosſum, quibus reliqui inſerviunt: ut hoc ipſo fiat muſculus in omnia volubilis, & dici fere nequeat, quæ actiones a quibus edantur muſculis. Omnigenam motus varietatem in loquela & ſoni formatione deprehendimus facile, & poſthæc in maſticatione: longe ſimplicior eſt deglutitio.

§. V.

Motoria hæc functio, ob celeritatem, diuturnitatem & vehementiam motus valde portentoſa, ut fluidum ſpirituoſum per nervos, quorum ideo plures ac majores, quam

ſola

ſola partis moles requirit, adſunt, duo rami a pari quinto; atque ſanguineum, per arterias ſatis inſignes uberrimum expoſcit; pariter ac guttatoria, cui duo rami a pari nono famulantur, cum papillulis nerveis, juxta *Boerhavium l. c.* ita utraque iſta ſalivæ beneficio indiget ad fibras nerveas ac motrices, eminentiasque nervorum ſenſorias emolliendas, porosque membranarum apertos ſervandos, motoria vero a pinguedine ſimul. Suppetunt ergo glandulæ, ejus fontes, ut in tota oris concameratione infinitæ, exiguæ, circa gulam diſpoſitæ, ita in linguæ potisſimum radice, immediate ſub membrana ejus latentes, in quibusdam cadaveribus copioſius & inordinate poſitæ, in aliis certo numero in angulum acutum collocatæ, eleganter rotundo foraminulo, quod *Schelhammero, de tumoribus, p. 74.* ocellus dicitur, in medio eorum collectæ, majores, crasſiores, ſalivales dictæ, præſertim ſublinguales, & vicinæ, fontes ductuum ſalivalium, ſuperioris, Stenonis, vel inferiorum, Warthoni & Rivini.

§. VI.

Quibus adde iſtos novos, eumque præcipuum in linguæ foramine coeco excretorium glandulæ inſignis, ad latera linguæ, & ſub eadem ſitæ, itemque ſuper radicem linguæ, epiglottidem, circa glottidem ſuper arytænoideas usque intra oeſophagum expanſæ, nunc demum injectione manifeſtatum, prout demonſtravit Vir clarisſimus D. *Abraham Vaterus, apud Wittebergenſes Prof. Publ.* Accedit ſuo merito ductus ſalivalis novus per glandulas maxillares, ſub linguales, linguamque excurrens, cum vaſis lymphaticis variis

riis

riis communicans, & in lingua locum excretionis habens, nuperrime detectus a *Coſchwitzio*, in Fridericiana Prof. P. celeberrimo. Alios novos, & quidem octo ductus ſalivales, quatuor in omnis linguæ humanæ latere utroque notavit Excell. *VValtherus*, Lipſienſium Prof. P., e glandulis ſublingualibus procedere majoribus latioribusque, tanquam canales excretorios, orificiis minoribus, velut punctis exiguis, apertos in os, quibus rigantur linguæ latera & oris baſis. Primus trium circiter linearum, interdum ſaltim unius intervallo, a papilla VVarthoni diſtat. Adeo totum os rivulorum ſalivalium plenum eſt. Ut taceamus duas Galeni cavitates ſub radice ſitas, aliasque humore ſemper oppletas viſcidiori. Saliva itaque ſufficiens, fluxilis, inſipida adeſſe debet, quæ ſolvat guſtabilium ſapida ſalia originaliter diverſa, & modificata omnifariam a ſulphuris & terræ principiis, atque deferat per extimæ tunicæ poros cum impulſu ad papillulas nerveas, quarum varia eſt habitudo, & quia ternum genus in ſtructura, quod limacum cornua imitatur, princeps eſt, inde diverſimode & ſpecifice agitatas, cum ſpiritibus contentis animalibus, in craſi & copia motuque diverſis, usque ad cerebrum, ubi ſenſus formaliter excitatur. Roduntur ergo nunc papillulæ, punguntur, ſcinduntur, fodicantur, aliumve vellicationis motum ſubeunt. Juvat etiam meminiſſe, vicinis connecti partibus per muſculos, membranas & ligamenta, quorum linguæ ſubſtratum medio latum, validum, membranaceum, in frænulum verſus apicem excurrens, ejus excretionem moderatur.

§. VII.

Ut autem ciborum maſticatio favet guſtatui; ita rurſus

lingua

lingua mafticationi, velut manus convertens & fubminiftrans dentibus cibos comminuendos, deglutiendos, & in ftomacho præparandos. Inter alia linguæ juvamenta dilaudat *Galenus l. c.* decifionem vocis & literarum extractionem. Revera vocis articulatæ moderatrix eft, materque loquelæ, promtuarium rectæ rationis, & animi nuncius atque interpres, quam hic motu dirigit voluntario, munitis dentium feptis cuftoditam. *Hippocr. in epift. op. 533.* Sine lingua enim quendam loquendi retinuiffe promptitudinem, quanquam exacte aliqua literarum elementa proferre nefciverit, juxta *Bartholinum, hift. anat. 22. Cent. II.* magis admirandum eft, quam quando alius cum lingua ex ore prominente adeo craffa, ut adæquaret vituli fesquimeftris cor, perfecte formabat loquelam. Id. *Centur. III. hiftor. 43.* Salivæ potius, quam linguæ adfcribitur, quando lambendo & bruta fibi vulnera, & nutrix pueri oculos poft variolas ulcerofos & faniofos fanarunt. Id. *hift. 29. cent. I.*

§. VIII.

Digresfi ad ftatum ejus præternaturalem, præmittimus, quæ fcite admodum *Hippocrat. l. I. de diæta oper. p. 103.* de lingua ediſſerit; muficam imitatur, cognofcens quidem dulcedinem & acorem eorum, quæ allabuntur, itemque diffonantia: pulfat autem fonos fuperne ac inferne, & neque ea, quæ fuperne pulfantur, fi inferne pulfentur, recte habent; neque quæ inferne, fi fuperne. Cum autem lingua probe fuerit attemperata, fymphoniæ delectatio contingit. Si vero difcors fuerit, ac incongrua, moleftia.

§. IX.

Hæc tam præclara eximiæ in ſtructura ac functione, fluorumque præſentia, hujus organicæ partis conditio, ſpirituoſi, ſanguinei & lymphatici, fluidorum univerſalium ac maxime vitalium indolem ac qualitatem, juxta ac viſcerum, eorum elaborationi vacantium, horum ac iſtorum, bene vel male conſtitutorum ſtatum indicare debet, & variam cauſari prædictionem. Numeratur itaque inter tres celebratos in medicina ſignorum fontes, ita nempe, ut lingua pro ſupremo, pulſus pro medio, urina pro infimo ventre ſtatuatur, etſi ſinguli pro toto exiſtant corpore. Inter eos lingua minus fallax habetur, ut etiam Sinenſes longo uſu edocti ſine pulſu, ex illius coloribus & affectionibus, præcipue malignæ febris vim, ac qualitates, vel & tempora morborum acutorum dignoſcant. *Cleyerus, in ſpecim. medicin. Sinenſ.* Hanc ideo inſpicere jubent practici, in variis morbis, præſertim febrilibus, quod multum tam ad cognoſcendum, quam prædicendum juvet: hinc quidam eorum frequenter in ore habent, plus legere medicum ex facie & lingua ægroti poſſe, quam expulſu & urina. Imo tanti habetur momenti, ut etiam chronici viſcerum naturalium affectus, quibuscunque bonis ſignis apparentibus, nunquam ſanentur, niſi ſapor, color & reliqua linguæ accidentia ad naturalem ſtatum reducantur. *Bagliv. de experimentis circa ſalivam.* Qui etiam ex odore halitus oris, ægrotantium aut ſanorum, vel curativas indicationes in morbis jam factis deſumere; vel futuros morbos eorumque eventus prævidere potuit, conſiderato ſimul univerſo corporis ſtatu; multo accura-

accuratius a lingua petendum est augurium. Neque carent hæc fundamento.

§. X.

Lingua per os volubilis omnem converrit salivam, & quoque e suis exprimit glandulis: ista autem est soboles seri, hoc sanguinis pars præcipua, & omnium humorum menstruum universale; quorum perinde secernentium & sanguificantium partium constitutionis, bonæ vel malæ, est index, & genio suo istorum naturam determinat: Proinde qualis lingua, talis saliva, lympha totius & humores reliqui. Ex quo promanat effatum Hippocratis, *lib. 6. epidem. sect. 5. aph. 14.* lingua urinam significat, vel & prostasibus ejus est concolor. Item, per linguam humores, scil. quænam horum sit affectio, cognoscimus; & in *aphor. 15.* humorum præstantiam colore refert: adde, ipsam spirituum animalium naturam, ex ejus nervosa atque musculosa textura, sensoria, pariter & motoria functione noscendam. Clarius hoc fit, quando natura ore utitur pro impuritatum morbosarum emunctorio, ut quandoque solet in febribus, quarum fermentum per narium hæmorrhagiam eliminandum, ast sine successu, recidit in fauces, pro sui excretione: vel quando a longiori sanguinis deflagratione materiei adustæ plurimum congeritur, nec alibi ob crassitiem potest excerni, sensim illa exsudat in palatum & linguam, & fere glutinis instar in lentorem concrescit. *VVillisius de febribus cap. 9.* De his ipse Cous attestatur *sect. 8. 9.* & in secuturo *aphor. 10.* ita fatur: hæc igitur in febribus acutis observare oportet, uti

 nosca-

noſcamus, quando quis moriturus ſit, & quando evaſurus.

§. XI.

Varia itaque ex variis corporis partibus aut toto in linguam recidunt mala, quorum illa dehinc ſit index. Ventriculum primo nominare fas eſt, qui linguæ conſentit per interiorem ſui tunicam ipſi continuam, & communicat per oeſophagum, irritationis medio, paulatino humorum, itemque halituum ac vaporum aſcenſu. Pulmones & trachea peregrinas ei qualitates imprimunt per ſputa & aerem exſpiratum, iſtorum & ſanguinis per pulmones circulantis, & lympham perſpirantis recrementitiam, effluviis vitioſis imbutum, quibus admittendis quia lingua, juxta *juxta Ariſtot. 34. problem. ſect. 3. & 4.* rara & fungoſa eſt, aptior eſt præ aliis oris partibus. Cerebrum vero per os cribroſum, quod multi in naturali, multo magis in præternaturali ſtatu pervium reputant, aut mucum, ex naribus per hiatum in fauces, vel a membrana pituitaria, malunt alii glandulam, eo depluum, forſan cum lingua, cui exterius accedit, habet commercium. Obſcurus eſt *Hippocratis, de morbis, l. 2. p. 156.* locus ratione modi, dicentis: lingua ex pituita facile ægrotat, pituita autem deſcendit, caput ex corpore trahit; trahit, ubi fuerit excalefactum. Et porro: Cerebrum metropolis eſt frigidi & glutinoſi, hoc autem eſt pituita. *Lib. de carnibus.* Caput glandulas habet, cerebrum nempe glandulæ ſimile. *Lib. de glandulis.* Ceteræ partes in ſanguinem refluum per venas ad cor, & ex hoc per arte-

arterias affluum ad os & linguam, ſuam ſtatus & affectionis conditionem deponunt. Ceu facit in ictero hepar, dum biliosas cum ſanguine vel ſaliva eo defert particulas, quæ amaræ ſimilem in papillis motum excitant, qualem ſapidæ tales ciborum vel potulentorum ſolent.

§. XII.

Morbis afficitur lingua per ſe, aut partium communicatione & conſenſu cerebri, pulmonum, ventriculi cum viis ad & abducentibus, hepatis vel aliarum aut corporis totius. *Foreſtus, curat. medicin. l. 14. obſerv. 27. p. 324.* Quibus lienem & vaſorum genus adjicit *Kyperus, inſtit. med. l. 3.* & glandulas, quin ipſas ſalivales cum ductibus excretoriis, itemque poros ac tubulos membranarum apponere par eſt. Inflammatur ergo, intumeſcit, induratur, ſuppuratur & putreſcit, ulceratur, rimas & fiſſuras, aſpredinem & ſcabritiem, aduſtionem, ariditatem & ſiccitatem, nigritiem, lentorem & alborem, flavedinem contrahit, & fere plura, læſum motum, guſtum, vocem inferentia in affectibus tam acutis, quam chronicis, quorum aut cauſarum indolem deſignant vel præſagiunt, cum eventu.

§. XIII.

Cum ergo alienum quid in ſe habet lingua, tum aut febrem, aut affectum ſuſpicamur aliquem partium internarum. Qui enim humor redundat in corpore, poteſt ſui ſpeciem repræſentare in lingua, abſente febre. Interdum autem,

quod huic eſt peregrinum, aliis omnibus eſt tale. Qui voces aſperas natura habent, his etiam linguæ ſub aſperæ ſunt, & quæcunque aſperitates a morbis, ſimiliter. Quæ duræ ſunt linguæ a natura, etiam ſine morbo hoc habent. Molles vero tardiores ſunt & ad peccatum & ad bonum, quam prior natura. *Hippocr. lib. 2. de morb. popul. Sect. I. oper. p. 321. b.*

§. XIV.

Inter qualitates linguæ vitioſas ſiccitate per morbos nulla eſt frequentior, denſam reddit ac duriorem linguæ ſuperficiem, inſimul aridam, humiditatis naturalis conſumtio & ſalivæ defectus, etiam a calore ex toto pectore & abdomine proveniente facta, aut in toto lympham quaſi omnem conſumente, ſequitur eam fibrarum corrugatio, pororumque conſtipatio: & ſi per vaſa retardetur ſanguinis circulus & fiat ſtagnatio, efficitur ſpiſſa. *Hippocrates, de victus rat. in acut.* ait: morbi ſicci tum arteriarum, tum venarum dignoſcuntur linguæ ſiccitate, & ea, quæ totum corpus occupat, ariditate. Et libro *de priſca medicina*: quæ in venis & arteriis contingunt ariditates, hæ tum lingua, tum externo calore conſpicuæ ſunt. Ob nimiam linguæ ſiccitatem fieri poteſt, ut prohibita villorum ipſius contractione, quæ requiritur ad vocis formationem, quis obmuteſcat: vel etiam deperdatur ſapor, areſcente enim lingua, papillarum coeci ductus conſtringuntur, nec patent ſalibus. Quid quod etiam cuticula per febres abſcedat, de hinc occalleſcant papillæ.

§. XV.

§. XV.

Arida & aſpera, ſeu inæqualis fit, tenſis & exſiccatis pilis, per ejus ſuperficiem aſſurgentibus, & tanquam disjuncta ſpicula ferientibus tactum, cui iſti alias a ſaliva humecti cedunt molliter. Immodicus æſtus, vaporesque calidi & acres, in fauces ſublati, cauſari eam poſſunt. Aſperitatem autem cum fiſſura faciunt, præcipue ſalia humorum intus prodeuntium e lingua, vel extus ei affuſorum, roſiva, & poros fibrasque findentia, ceu probant aphthæ, & ſalivæ infectæ a ſalivatione mercuriali per os eruptio. Teſtantur hoc pariter tam ſales acres cantharidum poſt adhibita veſicantia, quibus lingua ſicca & fiſſa efficitur, citius, ſerius e ſanguine rurſus eliminandis, interea gargariſatione frequenti diluendis; quam calcis vivæ devoratio, unde perpetua oris & linguæ ſiccitas, ſitisque inexplebilis, cum *Timæo prax. l. 7. caſ. 13.*

§. XVI.

Ut præ calore ſummo, ardente Syrio, terra in hiatus; ita lingua in rimas fatiſcit, quam ſalivæ defectus, viſcedo, acrimonia ſalſa, bilioſa concomitans ſitim cauſatur. Ne dicam, præter ſummum febrilem calorem, fiſſam & ſcabram linguam, malignitatem nobis ſæpe ingerere. Præcipue illa eſt ſuſpecta, ſi pulſum & urinam conſiderantibus febris tanta non appareat, aut lingua ſimul nigra fuerit. *Kyperus, inſtitut. l. 3. c. 14. §. 10.* & quod malignitatis ratio in particulis rigidioribus lymphæ, acribus, reliquorum conſortio elementorum ſeparatis, findentibus ſolidas æque ac fluidas

das partes, harumque craſin vitalem diverſimode deſtruentibus. Aſperitas cum rubedine abſceſſus indicat ſanguineos, aut in capite, ſtomacho, jecore. Lingua cerebri, ſtomachi vel pulmonis exuſtione uritur in acutis ſæpe febribus, abſceſſu interiore inflammante, vel veneno aliquo epoto. *Foreſt. de febr. l. 14. obſ. 25.*

§. XVII.

Prout aſpera ſiccitatem, ita mollis humiditatem arguit: Humidam obtinere linguam & puram, in omnibus morbis ſalubre eſt. Admodum humida ventriculum itidem humidum eſſe ſignificat, quem diuturnum alvi profluvium comitatur. *Galenus, in Hippocr. aphor. 32. ſ. 4.* Etſi ſeroſi iſti, frigidi humores ſint craſſi & viſcidi, conſtituent ſupra ſuperficiem ejus tenue quaſi velum, ex innumeris bullulis compoſitum, ad inſtar ſpumæ, quæ alba eſt. *Bellini, de morb. capit. p. 474.* Albicante velut cruſta, materia viſcoſa lingua & palatum in febribus quandoque oblinitur, qua deterſa ſtatim nova propullulat, & in faucibus ſuffocationem intentat, a glutinoſa ſaliva copioſe affluente. Memorabilem caſum exhibet hemitritæo æger, cui Chirurgus excoriavit linguam, ſpatio ſex horarum alia ſubinde pellicula rurſus obductam, quam ceu a forma calcei, ille de lingua detractam reponere poſſet, ubivis locorum, quo vellet. *Pauli de febrib. mal.* Alii contingebat linguæ in pelliculas craſſas & glutinoſas, vi peſtilentis febris, reſolutio, ob ſideratione viſcerum quorundam. Quid, quod lingua ſuperficiem inſtar ſquamarum non nunquam aut corticis deponat ſuam. Limoſa quandoque cernitur a catarrho, aut humidis

dis vaporibus, viſcoſis, qui ſublati in lingua hærent. Viſcida, arida, ſpurca malique ſaporis vitiatam lymphæ naturam denotat, a qua, inprimis ab acidis ſalibus concreta, morbi longi proveniunt. Mucus ejusmodi partim ex ſaliva, partim ex humore vel ſecundum fauces deſcendente, vel e ventriculo ad os aſſurgente, quandoque halitus forma, componitur. Si humida & craſſa fuerit, humorum in corpore redundantiam, & ad linguam decubitum planum facit, quod in morbis capitis ſæpe paralyſin & ſuffocativum catarrhum antecedit. *Kyperus, inſtit. l. 3. cap. 14. §. 10.*

§. XVIII.

Coloris naturalis in peregrinum mutatio, inſtar cutis, valde eſt naturæ ſolennis, ab humoribus vitioſis, qui in ſanguine diverſi variis generantur modis, interdum caloris culpa nimii humidum privantis, & intus pervaſa, vel extus ei communicantur; humoris ergo ſpeciem aperit: licet *Avicenna l. 1. fen. 1. doct. 3. c. 3.* dicat, cognoſcere ex colore linguæ, complexionem ſtomachi & inteſtinorum, difficile, difficilius, humores peccantes in venis & in aliis partibus. Ita amurcæ cujusdam albæ, aut flavæ, vel nigræ accretio ardori imputatur, qui quando retorridus eſt, exteriorem linguæ cutim velut elixat, (ut fit in linguis ſanis per juſcula ambuſtis,) expulſa humiditate naturali, & linguam efficit albidam, qualem quoque ſaliva, qua de paulo ante. Flavum facit humor bilioſus, vel illitus vaporum bilis a ventriculo, qui cum erunt exiguæ quantitatis, h. e. in tenuiſſimam laminam extenſi linguam tingunt virore debili, qui ſenſim

ſatu-

ſaturabitur in pallidum, atque ærugineum, demum in nigrum deſinens. Calor etiam fortis torret & denſat in lingua ſanguinem, vel accendit in ardentibus febribus, & per pulmonum ſpiracula mittit ad linguam, adeo atram quandoque & excoctam, veluti carbo.

§. XIX.

De eo *Hippocrates*, *lib. de affectionibus*: ſi vero externæ partes circa principium non valde fervidæ fuerint, verum internæ, (uterus inflammatus,) & lingua aſpera & nigra fit, velut a fuligine, vel quod ater humor exudet a venis, vel arteriæ fuerint inflammatæ, itemque venæ craſſæ & nigræ, ſcil. a ſicco & fixo ſanguine ad vaſa linguæ hærente, & demum, ut in vibicibus, in nigredinem abeunte. Quoad uterum, exemplum dabimus mulieris, cui ſecundinæ ſubſtiterunt: febris nata, lingua nigra. Inventa caro utero adnata, quæ computruerat. *Bonetus*, *anat. pract. l. 1. ſect. 21. obſervat. 20.* Lingua progreſſas fuligines & extinctas excipit, quia remotior eſt accenſo vapore, e ventriculo per gulam, & e pectore per tracheam exſpirante: velut in fornacibus pars remotior a fuligine nigreſcit, proxima foco rubra eſt. Hinc fauces & circumſitæ partes rubræ ſunt, lingua vero nigra eſt. Bilis, e ventriculo ſurſum aſcendit per ſuperficiem oeſophagi ad linguam, & etiamſi in ventriculo non ſit nigra, reſiccata ſenſim, & aliquanto altius accumulata, in nigram abit. *Bellinus*, *de febr.*

§. XX.

Colores quaſi cardinales in lingua, *Hippocrates*, *6. epid.*

epid. part. 5. aphor. 13. cum ſuis cauſis, & in eum *Sponius, aphor. nov.* ita exprimit: linguæ pallidæ a bile (ſaliva diluta) rubræ ex ſanguine (in vaſis ferociente) nigra ex atra bile, (humore per æſtum exuſto,) aridæ a ſuccenſa fuligine, (humoribus exaſſatis,) & utero (male affecto,) albæ vero a pituita. Conſimiliter Foreſtus, *curat. medicin. obſerv. 27. in ſchol.* ait: lingua alba frigus ſuperare notat in ſtomacho & hepate, vel pituitam: rubedo ſanguinem humoresque calidos: color citrinus bilem: ater melancholiam, niſi ex calore adurente in febribus contingat, non ſine malignitatis ſuſpicione, præſertim ſi lingua ſimul ſqualida & fiſſa fuerit. *Kyperus inſtitut. l.3. c. 14.* §. *11.* vid. §. 31. Hinc *Avicenna, l. c.* quandoque denigrari linguam opinatur ex duritie ſplenis, quæ durities aliquando eſt cum febre, aliquando ſine ea. Interdum morborum acutorum tempora iſtis diſcernuntur coloribus, ut albicans lingua principium, pallida augmentum, flava vel nigra ſtatum decernat. Sana & mediocriter rubea ægritudinem in capite, vel in nervis, a quibus fit ſenſus & motus, determinat, Rubedo autem caliditasque faciei, non ſecus ac linguæ in tumorem elevatæ, venæque ſub lingua repletæ & tumeſcentes, ſigna redundantiæ ſanguinis ſunt: humoris autem pituitoſi eſt ſalivæ copia gravans. *Joel, prax. l. 2. ſect. 7. p. 252.* a qua lingua tumet, albeſcit, & ſapor eſt inſipidus.

§. XXI.

Æque notabiles ſunt vitioſi ſapores, quibus humorum indoles declaratur. Dulcedo ſanguinem aut phlegma dulce in corpore, vel capite, aliisve membris exiſtere indicat,

 vel

vel si affectus in ipsa fecerit lingua, reliquis partibus sanis. Amaritudo bilem, salsedo pituitam salsam, vel serum tale, sapor abominabilis malos humores in orificio stomachi hærere decernit: os amarescere frequens est, *Hippocr. aph. 17. sect. 4.* solam linguam sine palato, & reliquis oris partibus rarius, adhuc magis, ejus partem tantum, quin summum ejus apicem amarore tentari, & quidem ita, ut nihil quicquam inde in cibis ex proprio sapore immutetur, ceu viro cuidam accidit. *Deodati, valetudinar. p. 272.* Putridus foetidusque de corruptione testatur humorum. Si sapor censeatur stypticus, acidus, acerbus, melancholicum & scorbuticum designat humorem. Atra etiam bilis adstringens, pungens, & fermentans nonnullis dicitur. Nidorulentus pinguedinis biliosæ, corruptæ in ventriculo, indicium est. Salsæ gustatui carnes superfluæ materiæ signum. *Cous, l. 6. epidem. sect. 5. part. 17.* id est, si salsedinis gustus est in ore, materiei superfluæ & excretionem sui indicantis, est argumentum. Sapor linguæ depravatus matutino tempore, cum ejusdem visciditate ac dentium spurcitie, & quodam foetore oris, in febribus lymphaticis, lentis, cum acri calore, circa vespertinas horas se exacerbante, & capitis gravitate soporosa, præternaturalem salivæ cum sanguine fermentationem significant. *Bagliv. de experim. circa saliv. p. 424.*

§. XXII.

Speciosus linguæ motus cum depravatione imminuitur, quando contrahitur illa in febri & crassior fit, & in motu gravior, quibus sanguinis abundantia significatur. Aliquando contrahitur ex humore, aut melancholico arefaciente,

te, interdum ex febri acuta. *Foreſtus, curat. medicin. l. 14. obſerv. 30. in ſchol.* Inflexa vel retorta per convulſionem muſculorum lateris alterutrius, vel fibrarum, ſurſum aut deorſum inflectentium talis eſt. Econtra crebra linguæ exertatio efficitur a motu muſculorum oppoſitorum, ſtimulo caloris, proxime expirantis cum aere ex pulmone. Ἀκρατὴς, incontinens, intemperata, debilis, immobilis, *Hippocr. 7. aphor. 40.* ægra & impotens ad operationes, locutionem, *l. 1. de morb. 4.* melancholici humoris eſt pathema. Scilicet, ſi repente lingua incontinens fiat, aut aliqua corporis pars attonita ſtupeat, ſignum eſt melancholicum. *Duretus, ad coac. p. 369. 59.* aut apoplecticum quippiam corporis, aut melancholicum hujusmodi malum eſſe, pronunciat.

§. XXIII.

Cauſis his linguæ affectionum in morbis ſuis ſtatuminandis utique anatomia inſervit practica, ex qua deſumſiſſe videtur *Hippocr. in prænot. Coac. l. 2. cap. 16. §. 31.* obſervationem ſuam: quibus peripneumonicis tota lingua fit alba & aſpera, pulmonis ambæ partes inflammantur; quibus autem dimidia, tantum illa pars, quæ ſpectatur; & quibus ad unam claviculam dolor eſt, una ſupera pulmonis ala ægrotat. Talis a pulmonum incendio lingua conſurgit, quod fuliginis copiam exhibet, a qua lingua denſatur, exaſperatur & ſicceſcit, imo cruſta quadam obducitur, quæ cum pallore albicat, materiæ pituitoſæ, peripneumoniam committentis effectus. Cum vagarentur anginæ, pleuritides, peripneumoniæ, lingua erat excrementoſa, ſordida, humida, modo aſpera & rubra: aderunt pulmonum abſceſſus, ex quibus

bus materia foetens prodibat. *Boneti, anat. pract. l. 1. sect. 21. observ. 26.* Alius febre laborabat, lingua erat omni fuligine nigrior, aspera, acida. In mortuo apparuit ventriculi imum quasi excoriatum, & jecoris superficies convexa nigerrima. Ib. *observ. 28.* Lingua arida, aspera & nigra, in ventriculi fundo vestigium simile ab impresso cauterio actuali cum eschara, (erat autem carbo pestilens,) pro fomite, si non pariter effectu, habebat. *observ. 24.* Si quoque verum est, quod quidam linguæ habuerit nigredinem a pulmonibus retorridis cum hydrope thoracis dextri, febri & siti, non autem ariditatem, ob aquæ copiam in thorace, qua humectabatur, *observ. 19.* a vaporibus ex hoc loco surgentibus istam dependere, probabile est.

§. XXIV.

Prout causarum, ita etiam morborum lingua variorum signa præbet, vel & symptomatis vices gerit. Siccitas ejus plerumque febrim denunciat. Hæc si levis est, non quidem illa siccatur; quando augetur asperatur; quando in statum increscit, inflammatur atque uritur, maxime in causo. Plerumque a minori viscerum incendio siccitas & scabrities, a majori fissura, a vehementi nigredo provenit. Linguæ ariditas, fissura labiorum, eximia narium siccitas, saliva glutinosa, magnum æstum designant. Proximi ad febrem, vel gravem viscerum, & præcipue naturalium affectum, in lingua saporem amarum, viscidum, acidum aut salsum, præsertim circa horas matutinas, cum magna virium lassitudine & inappetentia; vel colorem ex naturali rubro, in fuscum, viscido nigrum, flavum cum siccitate &

asperi-

asperitate mutatum habent. *Bagliv. de saliva.* In causo, ubi summo incendio corpus extorretur, intus magis, quam foris, lingua arida & crassa, & aspera, subnigraque & amara est. *Lommius, observ. p. 7.* vel, sitis vehemens & lingua aspera & nigra, & cum virore pallida & sicca, & vehementer rubicunda. *Hippocr. l. 2. de morb. p. 169. d.*

§. XXV.

Aspera & nigra, a spiritus caliditate. Et color subbiliosus fit, & sputa biliosa. *Idem, de affectionibus p. 194. c.* Quandoque aspera, sicca, salsuginosa. De *victus rat. in morb. acut. p. 380.* sæpe in phrenitide lingua aspera & nigra, dentesque stridore quatiuntur. *Lommius, observ. pag. 74.* Ast in angina, cum natura frigida sit, lingua livescit, & fit rotunda ac reflexa, propter venas sub lingua plenas, quæ etiam fit dura & inflexilis. *Cous, de vict. in acut. p. 389.* Lingua sicca solito rubicundior circa postremam ejus partem, cum voce obscura, anginam significat, & ejus statum; non minus ac lingua arida, tumidumque collum, os hians, facies rubicunda, turgida, & oculi protuberantes. In catarrho autem suffocativo lingua turgidior, & venæ ejus inflatæ, oculi protuberantes & facies sublivida, juxta cum difficillimo spiritu cernuntur. Et quando tussis tenet & erectæ cervicis spiratio atque linguæ exertio, pulmo repletus indicatur. *Hippocr. l. 2. de morb. p. 168. c.* Quod ad pleuritidem, ubi suppuratio incipit, spiritus admodum difficilis est, venæ inalbescunt sub lingua, malæ rubent. *Lommius, observ. p. 122.* In peripneumonia lingua sicca est, (juxta cum aliis) prius rubescens ex flavo, dein procedente morbo crassa nigraque reddi-

reddītur, tandem finditur, digitoque admoto adhærefcit. *Ib. p. 128.*

§. XXVI.

In morbillis non ficca, fed alba lingua, fitis, calor & tuſſicula adfunt. Oculi cum virore pallidi, itemque lingua inferne, & venæ, fub lingua craſſæ & nigræ, morbum regium, nigrum innuunt. *Hippocr. l. 2. de morb. p. 161.* Peſtis fufpicionem dat lingua exerta, nigra & afpera, a frequenti exhalatione, quæ in faucibus quoque ardorem excitat, qualis in eryfipelate aut herpete folet fieri, nec non in aphthis. *Joubertus, de peſte, cap. 8. p. 36.* Narravit fere fimile *Keplerus, de febre epidem. p. 78.* tali maligna, petechiali laborantes adeo craſſam ex inflammatione habuiſſe linguam, ut cogerentur illam ad duos tranfverfos digitos extra os extendere. Quodfi linguæ extremitas puſtulis obfidetur, vel ejus medium glandulis tumefactis, fublividis, fubcruentis confpicuum eft, fcorbuti ferocitas arguitur.

§. XXVII.

Nec minoris funt momenti, quæ fequuntur figna. Maxime in febribus acutis uti nofcamus, quando quis moriturus, & quando evafurus eft. *Hippocrates aph. 10. t. 8.* Bona lingua femper bonum indicat, mala femper fufpecta & femper timenda eft. Lingua retracta, abbreviata, conſtricta, tabida aut tumida; item, valde pallida, aut flavefcens, aut livefcens, aut nigricans, malum indicat. Ut & fi lingua perfecte contrahitur vel abbreviatur, adeoque loquela impeditur; fi livefcit & fiſſuras concipit, vel plane immobilis

&

& insensibilis evadit, malum, maxime in malignis febribus: Ut & lingua sicca, aut contorta, aut prominens, nec non labia pallida & oculi concavi, pessimum; perinde ac ubi nigrescit lingua & nimis scabra est. Nigra in acutis fere semper post se trahit delirium: & quibus nigra velut fuligine obducta est, fere adusta bile & sursum lata, iis & deliria & profluvia sanguinis fere contingunt. *Forestus, de febri pestil. l. 6. observ. 26. p. 370.* Fuliginosa, arida, aspera, inflammata, tumida, præsertim præsente animi defectione, malum. Sicca, aspera vel nigra in principio febris denotat cruditatem morbi. Pejor in causo. Periculosum, si nigra est, si refugiunt oculi lucem, si urina, ut nigrum vinum, obscura est, in febribus. *Lommius, observ. medic. l. 1. p. 5.* In synocho putrisi post quartum mala signa increscant, nec febrilis calor mitigetur, periculum adferre potest, si lingua aspera fuerit, aut aphthis nigris aspersa. *Forestus de febr. contin. l. 1. observ. 17.* Cui fere par est, si in febre acuta lingua exasperetur, & nigrescat in decimo quarto, quandoque moriuntur. *Idem, l. 2. observ. 7. p. 137.* Malum quoque, os manens apertum ac siccitas linguæ exuperans. Stigmata supra linguam & tubercula instar cicerum nigra, lethalia a nonnullis habentur: sola autem linguæ asperitas & siccitas excedens, delirium & phrenitidem quandoque præsagit. *Ibid. p. 138.*

§. XXVIII.

In tertiana continua, lingua cum asperitate nigra multa existens, febrem deteriorem notat; sin alba, leviorem, si citrina, medium inter utrumque obtinet. *Idem, de febri-*

bus, *l. 2. observ. 25. p. 200.* Et in iſta febre, aliisque continuis, grave ſignificatur periculum, ubi lingua nigricante, totoque corpore præſicco, multa hominem ſitis urget, ſimulque os præter conſuetudinem male olet. *Lommius*, *observ. pag. 9.* Ægri vero abſtinentia a potu, lingua exiſtente arida & ſicca, mortem minatur. Peſſimum enim ſignum eſt, ubi febris, linguæ orisque ariditas & nigredo ægrum ſitire indicant, ipſe vero ſiti ſe carere affirmat; quia ſignificat aut delirare ægrum, aut extinctam eſſe vim naturalem ventriculi. *Trincavellius*, *enchirid. med. l. 5. sect. 1. cap. 9. pag. 531.* Febris vehemens, ſitis multa, lingua vero rumpitur, exaſperata & ſicca fit, & color ipſius quidem primum pallidus eſt, progreſſu vero temporis nigreſcit: & ſiquidem in principio nigreſcat, citiores judicationes fiunt: ſi vero poſterius, diuturniores. *Hippocr. de diebus judicat. p. 400.* Ad eundem fere modum. *Idem*, *l. 3. de morb. p. 173.* initio ſicca eſt, progreſſu temporis induratur, exaſperatur, craſſeſcit ac nigreſcit. Si in principio hæc patiantur, citiores judicationes fiunt; ſi poſterius tardiores.

§. XXIX.

Lingua, quæ initiis morborum rigidiuſcula eſt, ſed in colore manet, labentibus deinde diebus exaſperatur, liveſcit & finditur, mortifera. At vero, quæ multum nigreſcit, intra decimum quartum diem criſin fere oſtendit. Ac certe periculi plena eſt nigra, & ex virore palleſcens. *Hippocr. in prænot. coac. l. 2. particul. de lingua* §. *1.* Item, ſi lingua per morbi principium ſicca, deinde aſpera, poſt etiam nigra craſſaque fuerit. *Lommius*, *observ. p. 12.* vel &, ſi lingua arida,

arida, ſcabra, deuſta & nigra fuerit rimis & ulcuſculis depravata. *Foreſt. de febr. peſtil. lib. 6. obſerv. 26.* Cum tali lingua & aphthis, itemque gulæ inflammatione, continua quædam, ex tertiana intermittente orta, res ægri in lubrico collocabat. *Ibid. obſerv. 25.* ceu ipſæ faciunt aphthæ, quæ ſunt depreſſæ, flavi vel nigri coloris. Imo puſtulæ nigræ multæ in febribus acutis, vel una atque altera in lingua apparens, mortem ſæpe præſagiunt. Idem *in prax. l. 14. obſerv. 24. p.318.* In eam rem conſentit *Joel, prax. l. 2. ſect. 7. p. 250.* puſtulæ albicantes & rubentes tutiores ſunt & curatu faciles, lividæ & ſubnigræ, pernicioſæ, & *pag. 254.* ſi in febribus ardentibus per linguam apoſtemata nigra aut livida conſpiciuntur, propinquam mortem minantur. Mortem etiam præſagiunt in febri peſtilenti, ſi livor naſi, narium, unguium fœditas, ſi bothor, quaſi muſca canina nigra, ſi ſtridor dentium, ſi ſputum ſanguinis nigri fœtentis adfuerint, ſi æger dixerit, omnia fœtere. *Foreſtus, de febr. peſtil. l. 6. obſerv. 13.* Curatus tamen vir annor. 60., maligna febre laborans, cum puſtulis nigris, lingua atra & arida, ſiti intenſa & aliis, a *Poterio, obſerv. Cent. I. cap. 26.* Duriora autem inſtar verrucæ tubercula ejusdem coloris nonnunquam morbi Gallici ſunt ſoboles.

§. XXX.

In febri maligna petechiali, cum usque a morbi principio magna loquendi difficultas, cum ſtupore, afficeret, quibus acceſſere tremores ſubſultusque tendinum, lingua erat arida & ſubnigra, urina involuntarie elabebatur, ſpiritusque erat valde foetidus, æger circa decimum ſeptimum diem

 morie-

moriebatur, motibus convulſivis. *Hamilton, de febr. miliar. p. 166.* Periculoſiſſima autem eſt nigra, & cum virore pallida, ardentem febrim portendit, *1. de loc. aff. c. 5.* non verum ſemper mortem. Lingua valde nigra & arida, deſipientiam ſignificat. *4. de rat. vict. comm. 4.* Cumque in lingua apparuerint puſtulæ ciceribus magnitudine æquales, fueritque febris vehemens & acuta, æger in principio ſequentis diei morietur. *Raſius l. 10. ad Manſorem Regem. cap. 21.* Quemadmodum maculæ nigræ, petechiis erumpentibus, cum puſtulis, formidoloſæ ſunt; ita lingua nigricans atque diſciſſa, vel ſciſſuris inferſecta, ſpem omnem ſalutis aufert. *Keplerus, de febr. epidem. pag. 78.* Lingua enim nigra cum ſiccitate, ſcabritie, ſciſſuris & uſtione lethalis, a Riverio habetur, *inſtitut. med. l. 3. ſect. 3. cap. 2.* Exemplis illuſtrantur hæc egregiis, potiſſimum ab ipſo *Coo, de morb. popul. l. 7. p. 366.* prolatis. Uxori hiemis tempore febris accidebat acuta, lingua livida ab initio, die decimo ſeptimo tremor artuum, torvus vultus, ſitis multa, lingua ſicca, valde rubicunda, & os totum & labia ulcerata erant & ſicca. Obiit die vigeſimo. Similiter gravida ex caſu febri acuta corripitur, lingua æſtuoſa, ſicca, aſpera & pallida erat, & moriebatur. E contra Juvenis æſtuoſus, cum lingua ſubarida, obſcura atque multa egeſtione evaſit. *Ibid. p. 370.* Salutem pariter in febribus præſagiunt, ſi ea, quæ corpore efferuntur, ſine multa moleſtia & poſt concoctionem efferuntur, labia, nares, & linguæ extremum leviter finduntur, puſtulisque minutis exulcerantur. *Lommius obſerv. medic. p. 74.* Item, in ardentibus, quibus ſiccæ tuſſes leviter irritantes fiunt, non multum ſiti infeſtantur, neque iis lingua exuritur. *Cous 4. aph. 6. epidem.* Lingua nigra

gra atque cruenta, cum quid horum ſignorum abeſt, non admodum malum ſignum: morbum enim mitiorem ſignificat. *Idem, 9. aph. 8.*

§. XXXI.

Peculiaria fere prorſus ſigna & notabilia habent angina, pleuritis & peripneuomonia, acuti morbi, inprimis linguæ exertionem, qua intenſus cordis calor ſignificatur. Ut in lingua anginoſi tumores clam evaneſcentes, perinde ac dolores ſine cauſa ſedati, ſunt mortiferi; *Cous, in coac. prænot. l. 2. c. 16.* ita etiam, quando lingua exeritur, crebroque, ut in anhelis propter laboris impetum equis, agitatur. *Lommius, obſerv. medic. p. 110.* Alias quoque in angina facile conſpicitur lingua livida, nigra, inflexa, retorta. *Bellinus, de morb. cap.* Quibus etiam pleuriticis continuo lingua bile ſuffuſa eſt, ſeptima judicantur: quibus autem tertio aut quarto, ad circiter nonum. *Hippocr. in coac. l. 2. c. 16. §. 5.* Quare in unaquaque pleuritide conſideretur lingua. Si enim bulla ſublivida fiat in illa, velut ferro in oleum tincto, ſiquidem in principio fiat aſpera, difficilior eſt morbi emotio, & neceſſe eſt ſanguinem ejicere in diebus, quibus id fieri oportet. Si vero facto morbi progreſſu fiat, judicationes quidem contingent ad decimum quartum diem, verum neceſſe eſt, ſanguinem ſpuere. *Hippocr. de morb. l. 3. pag. 177. c.* In peripneumonia: primum ſputum, tenue & ſpumoſum exſpuitur, lingua flaveſcit, progreſſu temporis nigreſcit. Si igitur circa initia nigreſcat, citius morbus finitur; ſi vero poſtea, tardius. Tandem lingua dehiſcit, & ſi digitum admoveas, adhæreſcit. Morbi autem liberationem, non ſecus ac in laterali lingua indicat. *Idem, de diebus judicat.*

 §. XXXII.

§. XXXII.

Tale pulmonum & pleuræ incendium pustulis miliaribus obsessorum, cum tussi, siti & difficili spiritu, erecta cervice, exertioni linguæ junctis aliquando ex retrocessu erysipelatis contigisse, annotatum est. In erysipelate autem pulmonum pulmo tumet, & æger veluti equus a cursu præ ardore nares expandit, & linguam, ut æstuans canis, æstate ab ardoris flatu ustus exerit, summo cum periculo. Idem, *de intern. affectionibus oper. p. 205*. Ingens hoc esse, plerumque funestum, casus declarant adducti ab *Hippocrate*, *de morb. popul. l. 7. pag. 367*. Viro post pleiadis occasum febris accessit: tussis non valde, lingua peripneumonica: decima quinta mortuus. Alius in palato stertens, lingua sicca, peripneumonica mortuus. Viro in febri lingua prava, subrubra: & porro, vox prava, lingua obscura, peripneumonica erat. Circa nonam mortuus est.

§. XXXIII.

Cui non notum in morbis plurimis, linguam & fauces ita siccari, ut æger ne loqui quidem possit, linguam introrsum retrahi, & videri quid torrefactum! Vocis defectio & delirium aderant, quibus solutis multis annis superfuit, & in morbum relabebatur. Lingua vero toto tempore arida perseverabat, neque loqui poterat, nisi collueretur: magnaque ex parte admodum amara erat. &c. demum per hiemem decumbens mente abalienata erat, calor tenuis, sine dolore, lingua decolor, vox, qualis pulmonia laborantibus, &c. sub noctem mortuus est. *Hippocr. epidem. l. 7. §. 79.*

Inarti-

Inarticulata lingua, vel quæ in principiis nominum hæret, aliquid convulſivi indicat. *Ibid.p.371.* Lingua ſub ſermone gravis & ægrotantibus ponderoſa, malum eſt in acutis. Privatur motu animali exſiccatione, & in morituris propter innatæ humiditatis, ſeu potius, activitatis ſanguinis & ſpirituum conſumtionem. Huc forſan: Ariſtoni ulcerato pedis digito, cum febre, loquelæ obſcuritas. Carcinoma aſcendit usque ad genu; periit. Ibidem *377. d.* Si juveni contingat linguæ gravitas, poſtquam antea humuerit, ſignum eſt mortis ſubitaneæ. *Rhaſis, aph.18. c.5.*

§. XXXIV.

Suppeditat porro in lingua motus & vocis depravatio indicia morborum certa. Lingua tremula, vultus torvus, oculi fixi, rubentes, &c. convulſionum vel phrenitidis ſunt indices; ut & lingua arida, oculi vagabundi & facies audax, vel manuum geſticulationes, lingua tremula, oculi vagi, delirium portendunt. Tremula lingua cum narium rubore & liquida alvo, ſi nulla de pulmonibus ſignificatio ſit, grave malum denunciat, citasque purgationes pernicioſas indicat. *Hippocr. in coac. prænot. l. 2. partic. de ling. §. 3.* Conjungit tremulos manuum & linguæ motus, & funeſtos deprædicat *Cous, lib. prognoſ.* iſtos. Maximam enim arguunt virium imbecillitatem, & naturam oſtendunt a morbo devictam: *Riverius, prax. med. l. 6. c. 1. de febr. peſtil.* Tremiſcit autem ratione influxuum incertorum ſpirituum. Et porro hæc infert: mentis percuſſiones cum voce clangoroſa, linguæ convulſiones tremulæ & voces tremulæ fientes mortem alienant. durities in his pernicioſa eſt. Linguæ tremulæ

ſignum

ſignum ſunt mentis non firmæ. *Cous, lib. 1. prædict. p. 408. d. & in Coac. p. 425. f.* Huc pertinet balbuties non conſueta, quæ paralyſin futuram pronunciat. *Foreſtus, curat. medic. l. 14. obſerv. 31. in ſchol.* Si lingua magna, nigra, ſine voluntate per os feratur, more eorum, qui aliquid mandunt, malum. *Caſulanus, de lingua, l. 3. c. 13.*

§. XXXV.

Quid tandem lingua ad medianam lineam alba velut ſaliva peruncta? febris demiſſionem denunciat, idemque eodem die, ſi, quod ſuperinducitur, craſſum eſt; ſin autem tenuius, poſtridie, quodſi etiam tenue magis, perendie. Eadem plane oſtendunt, quæ ſunt ejusmodi circa ſummam linguam, ſed non ita certo. *Cous, in Coac. prænot. l. 2. part. de lingua §. 2. p. 135. & de diebus judicator. p. 399.* Alias tumores linguæ periculo carent, niſi ex humore quodam maligno atque atrabiliario orti ſint, unde cancroſus generari poteſt. *Riverius, prax. med. l. 5. c. 1.* ſi tamen lingua ægrotantis inſtar ovi tumida, aut ſi linguæ tumor nigreſcit, mortem portendit.

F I N I S.